

УДК 005.35

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-6-16>

Кислюк Л.В

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства, маркетингу та економічної теорії
Луганського національного аграрного університету

Kysliuk Liubov

Candidate of Sciences in Social Communications, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Enterprise Economics,
Marketing and Economic Theory,
Luhansk National Agrarian University

ПРАКТИКИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В КОМПАНІЯХ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY PRACTICES IN UKRAINE COMPANIES: CURRENT STATE

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено практики корпоративної соціальної відповідальності в компаніях України в сучасних умовах. Практики компаній з високим рівнем корпоративної соціальної відповідальності співвіднесено з 17 Цілями сталого розвитку. Як провідні визначені: Ціль 4 (Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх), Ціль 3 (Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю), Ціль 9 (Інновації та інфраструктура), Ціль 17 (Партнерство заради сталого розвитку), реалізація яких може мати безпосередній економічний зиск для самих компаній. Визначено, що на першому місці за розподілом компаній з високим рівнем корпоративної соціальної відповідальності за видами економічної діяльності перебуває надання інших видів послуг (25%).

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, практики корпоративної соціальної відповідальності, соціальна відповідальність, соціально відповідальні компанії, Цілі сталого розвитку.

АННОТАЦИЯ

В статье исследованы практики корпоративной социальной ответственности в компаниях Украины в современных условиях. Практики компаний с высоким уровнем корпоративной социальной ответственности соотнесены с 17 Целями устойчивого развития. Как ведущие определены: Цель 4 (Обеспечение комплексного и справедливого качественного образования и поощрение возможности обучения в течение всей жизни для всех), Цель 3 (Обеспечение здорового образа жизни и содействие благополучию), Цель 9 (Инновации и инфраструктура), Цель 17 (Партнерство ради устойчивого развития), реализация которых может иметь непосредственную экономическую выгоду для самих компаний. Определено, что на первом месте по распределению компаний с высоким уровнем корпоративной социальной ответственности по видам экономической деятельности находится предоставление других видов услуг (25%).

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность, практики корпоративной социальной ответственности, социальная ответственность, социально ответственные компании, Цели устойчивого развития.

ANNOTATION

In present-day conditions, the issue of corporate social responsibility in Ukraine is actual and relevant. The continued integration into the European Union, the entry of domestic producers into new world markets, increasing consumer de-

mands direct businesses to appropriate openness and transparency. Implementation of corporate social responsibility projects helps to increase investment attractiveness, business reputation of companies, image among consumers, customers, the population, increases the competitiveness of companies in both national and global markets. In the article had been studied the practices of corporate social responsibility in Ukrainian companies. The practices of companies with a high level of corporate social responsibility are correlated with the 17 Sustainable Development Goals. As lead ones had been defined: Goal 4 (Ensuring inclusive and equitable quality education for all at all ages), Goal 3 (Ensuring healthy lives and promoting well-being at all ages), Goal 8 (Sustainable economic growth will require societies to create the conditions that allow people to have quality jobs), Goal 11 (Investments in infrastructure are crucial to achieving sustainable development), Goal 12 (Responsible Production and Consumption), Goal 17 (Revitalize the global partnership for sustainable development). It had been noted that the implementation of SDG had been concentrated on the ones which may have a economic benefit for the companies themselves. The distribution of companies with a high level of corporate social responsibility by type of economic activity had been made. Four main types of such activity had been defined. The spread of corporate social responsibility practices to all leading spheres of economic activity shows the orientation of Ukrainian business to modern socially oriented models. It has been assigned that the number of companies in order to provide socially appropriate business activity is still low. To the network of the UN Global Compact in Ukraine, as a translator of 17 Sustainable Development Goals 2020 p. only 67 companies have passed.

Key words: corporate social responsibility, practices of corporate social responsibility, social responsibility, socially responsible companies, Sustainable Development Goals.

Постановка проблеми. Нині корпоративна соціальна відповідальність в Україні перебуває на стадії розвитку та формування. Уже стало надзвичайно актуальним для бізнесу займати активну соціальну позицію та брати участь у вирішенні найгостріших соціальних проблем.

Питання корпоративної соціальної відповідальності є досить актуальним сьогодні у зв'язку з європейською інтеграцією України, виходом вітчизняного виробника на світові ринки, насамперед на ринок ЄС.

Реалізація КСВ-проектів підвищує інвестиційну привабливість компанії та зміцнює її

репутацію, сприяє найму та утриманню висококваліфікованих співробітників і підвищенню продуктивності, підтримує успішність та впізнаність бренду, довіру цільової аудиторії, формує позитивну думку про продукти компанії [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання корпоративної соціальної відповідальності досліджували багато науковців, таких як А.М. Колот [2], І.А. Ігнат'єва, Т.В. Гавриленко, А.Ю. Сербенівська [3], З.П. Урусова, М.Ю. Вернидуб [4] та інші.

Зокрема, А.М. Колотом розглянуто етапи розвитку теоретичного осмислення та розширення тематичних рамок феномену «корпоративна соціальна відповідальність», розкрито вплив практик корпоративної соціальної відповідальності на соціально-економічний розвиток організації [2].

І.А. Ігнат'єва, Т.В. Гавриленко, А.Ю. Сербенівська займалися виявленням сутності соціальної відповідальності бізнесу та дослідженням найкращого світового й українського досвіду формування організаційно-інституційного середовища функціонування системи соціальної відповідальності [3].

З.П. Урусовою, М.Ю. Вернидуб розглянуто концептуальні основи концепції соціальної корпоративної відповідальності, сучасний світовий досвід побудови моделей соціальної відповідальності бізнесу; виявлено тенденції в питаннях формування концепції соціальної корпоративної відповідальності в попередньому столітті та в умовах сьогодення; обґрунтовано необхідність подальшого розвитку та впровадження концепції соціальної відповідальності в стратегічні плани будь-якої компанії світу [4].

Незважаючи на численну кількість публікацій щодо цієї проблематики, питання розвитку корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в Україні потребують подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження практики корпоративної соціальної відповідальності в компаніях України в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. За визначенням Комісії ООН зі сталого розвитку, корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – концепція, згідно з якою компанії інтегрують у свою діяльність соціальні та екологічні питання. Перші активності у цьому контексті здійснювались ще у 1850–1950 рр., коли успішні американські промисловці почали щедро вкладати кошти у розвиток культури, освіти, медицини, а також в умови праці [5].

В Україні схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері розвитку соціально відповідального бізнесу на період до 2030 року, метою якої є створення нормативно-правової бази та здійснення заходів для впровадження міжнародних стандартів ведення соціально відповідального бізнесу в діяльність суб'єктів господарської діяльності для забезпечення сталого розвитку України та підвищення суспільного добробуту [6].

Концепція дає змогу компаніям, які впроваджуватимуть політику соціально відповідального ведення бізнесу, отримати конкурентні переваги на міжнародному ринку та можливості залучення додаткових інвестицій.

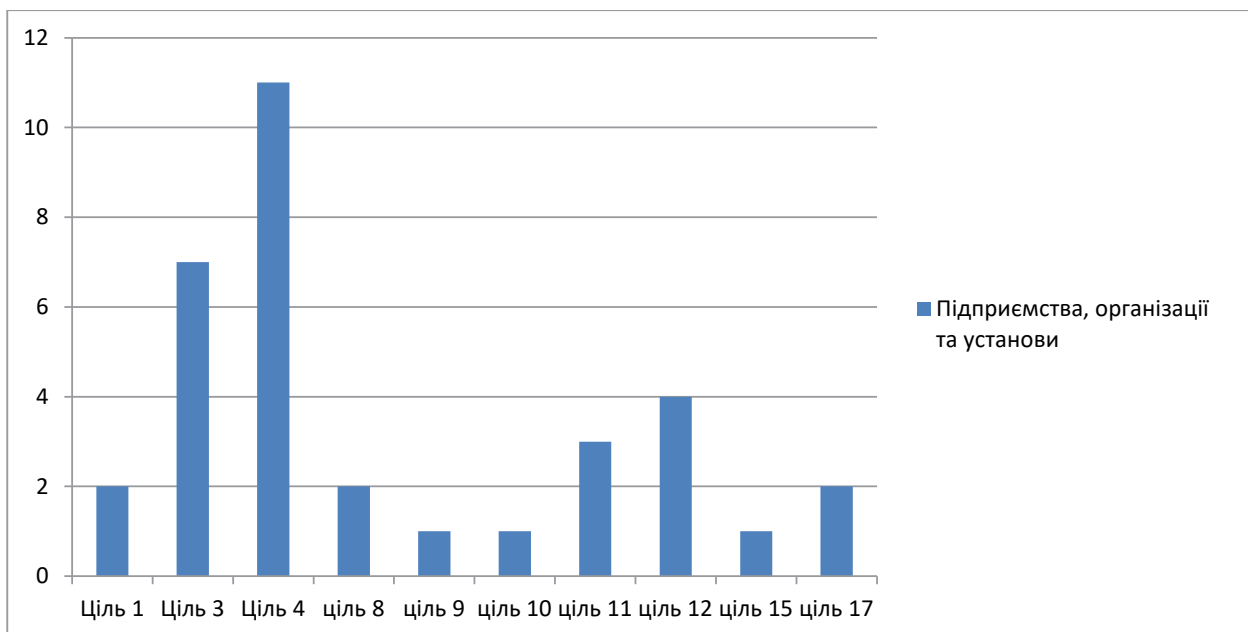
Практики КСВ компаній України, зібрані у книзі «Практики КСВ в Україні 2019» [7], було співвіднесено з 17 Цілями Сталого Розвитку підсумкового документу Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року».

Загалом у чинних вітчизняних програмах було виявлена кореляція з 10 з 17 таких цілей, які стосуються: подолання бідності (Ціль 1), охорони здоров'я (Ціль 3), якісної освіти (Ціль 4), гідної роботи (Ціль 8), створення стійкої інфраструктури (Ціль 9), зменшення нерівності (Ціль 10), сталості міст (Ціль 11), сталого споживання (Ціль 12), захисту та відновлення екосистем суші (Ціль 15) та партнерства заради сталого розвитку (Ціль 17). Кількісна вага кожної Цілі відображена на діаграмі 1.

З діаграми 1 видно, що за практиками компаній України в рамках актуальних 10 Цілей сталого розвитку лідирує Ціль 4 (забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх). До неї ввійшли практики таких компаній, як: агропромхолдинг «АСТАРТА-КІІВ» з проектом «Підйом»: майстерня лідерства та проектного менеджменту для молоді, Академія ДТЕК з проектом «Суспільство та держава», ІІ «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» з проектом «I LEARN» (навчальна гейміфікована платформа), ТОВ «ЕРАМ СИСТЕМЗ» – соціальний проект «EKIDS», Метінвест ХОЛДИНГ – проект Книга «Металургійна кухня», Нова пошта – проект «КРУТО», ПУМБ – проект «Кар'єра молоді в Україні: у викликах – можливості», ІТ-ІНТЕГРАТОР – Національні змагання «STEAM HOUSE 2019» та інші.

На другому місці знаходиться Ціль 3 (забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх в будь-якому віці). Сюди ввійшли практики корпоративної соціальної відповідальності таких підприємств, як: «Датагруп» з проектом DATAHEART: спорт заради життя», Лінія магазинів EVA – з проектом «ORANGE DAYS В EVA: допомога передчасно народженим діткам», ТзОВ «ГУДВЕЛІ УКРАЇНА» – з проектом «Курс на здоровий спосіб життя», АТ «Прикарпаттяобленерго» – проект «Естафета добрих починань», що привчає працівників відпочивати активно, тощо.

На третьому місці знаходиться Ціль 12 (забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва). Сюди ввійшли практики корпоративної соціальної відповідальності таких підприємств, як: «АГРО-ФОРТ із проектом «Життя без сміття», «Ашан Рітейл» – кампанія зі зменшення використання пластикових пакетів, «Метро Кеш енд

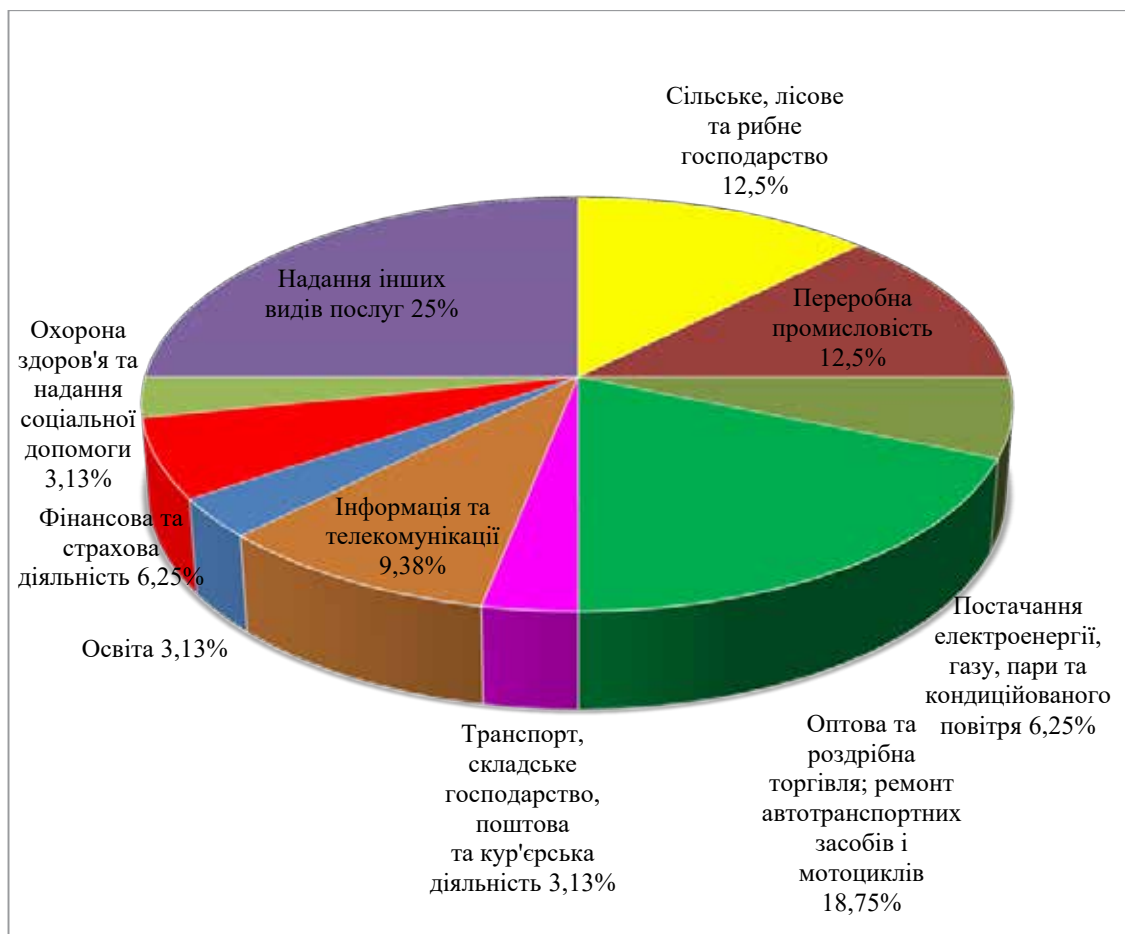

Діаграма 1. Розподіл підприємств, організацій та установ за практиками КСВ з Цілями сталого розвитку

Кері Україна! – METRO WASTE COLLECTION POINT: пункт роздільного збору відходів тощо.

Розподіл компаній з високим рівнем КСВ за видами економічної діяльності відображено на діаграмі 2.

З діаграми 2 бачимо, що на першому місці за розподілом компаній з високим рівнем КСВ за видами економічної діяльності знаходиться надання інших видів та послуг (25%), на другому – оптова та роздрібна торгівля; ремонт авто-

Діаграма 2. Розподіл компаній з високим рівнем КСВ за видами економічної діяльності

транспортних засобів і мотоциклів (18,75%) на третьому – переробна промисловість (12,5%); сільське лісове та рибне господарство (12,5%).

Нині успіхи та здобутки розвитку КСВ в Україні не досить значні.

Так, до мережі Глобального договору ООН в Україні, офіційним представником якої є глобальна мережі UN Global Compact, яка об'єднує компанії, що впроваджують у свою діяльність 10 принципів, та виступає транслятором Цілей Сталого Розвитку, входить небагато українських компаній, переважно це підприємства великого бізнесу. У 2020 р. увійшло 67 компаній, що свідчить про незначну кількість вітчизняних підприємств, у яких запроваджуються практики соціально відповідальної поведінки бізнесу.

На діаграмі 3 відображено розподіл соціально відповідальних компаній за Цілями сталого розвитку, що входять до мережі Глобального договору ООН, в Україні станом на 25.11.2020 р.

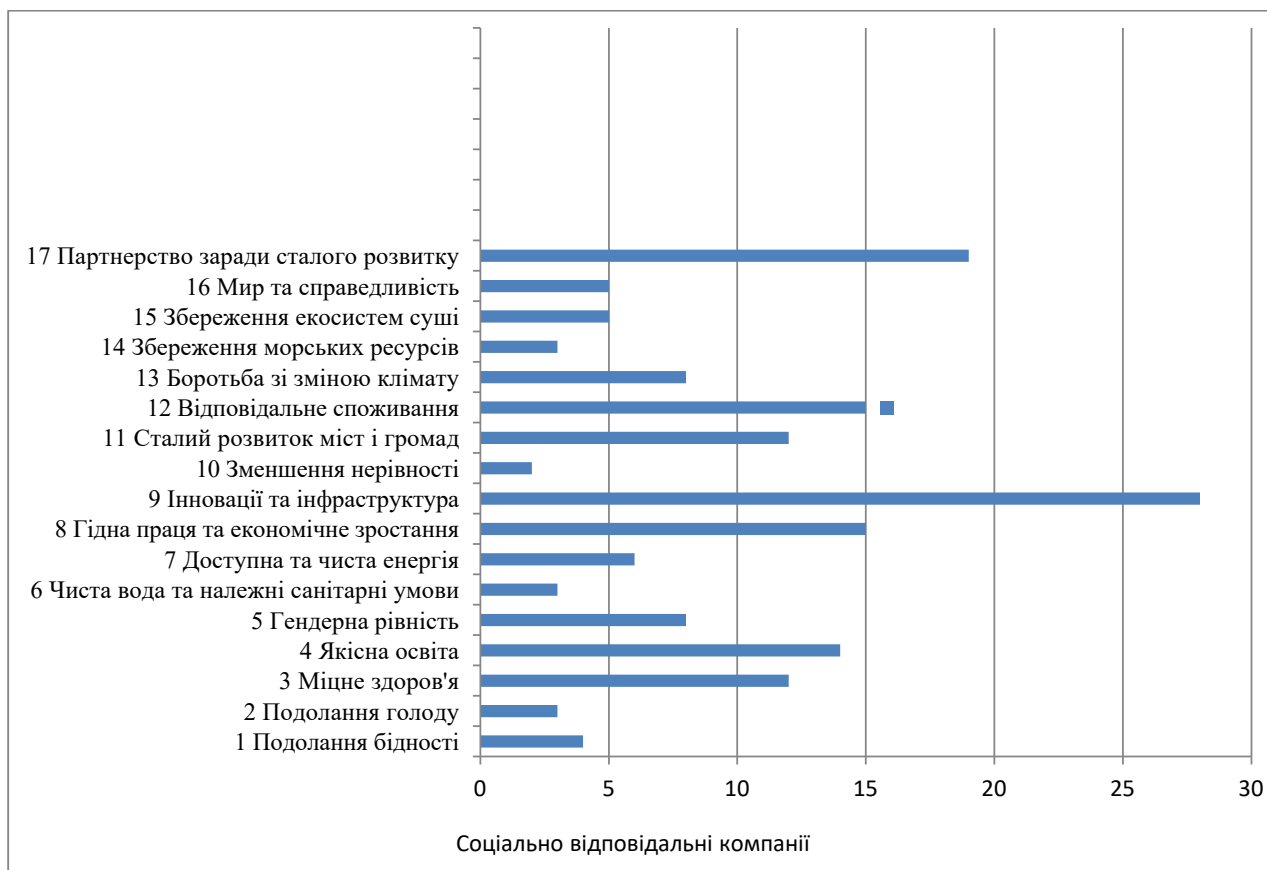
З діаграми 3 бачимо, що перше місце займає Ціль 9 (інновації та інфраструктура). На другому місці знаходиться Ціль 17 (партнерство заради сталого розвитку), на третьому – Ціль 8 (гідна праця та економічне зростання) та Ціль 12 (відповідальне споживання).

Досить красномовним прикладом Цілі 9 є німецький хімічний концерн BASF, представництво якого в Україні було відкрите в 1992 році в Києві й стало однією з перших місій великих

західних компаній в країні [8]. BASF саме завдяки інноваціям є провідним хімічним концерном. На поточний момент BASF Ukraine обслуговує клієнтів практично в кожному секторі індустрії в усіх регіонах України.

Пріоритетні напрямки BASF включають скорочення викидів CO₂ за органічного зростання (Програма контролю викидів вуглекислого газу), прискорення переходу до циркулярної економіки (підхід ChemCycling), зокрема завдяки переробці пластикових відходів та збільшення продажу продуктів-акселераторів. Концерн BASF є також співзасновником Альянсу з ліквідації пластикових відходів – глобальної ініціативи щодо вирішення цієї проблеми в навколишньому середовищі. За допомогою науки й інновацій BASF розробляє та виводить на ринок рішення, які сприяють поліпшенню якості життя та збереженню ресурсів.

У концерні BASF у 2019 році близько 11 000 співробітників були зайняті дослідженнями і розробками по всьому світі, вкладено 2 млрд євро інвестицій в дослідження і розробки. Концерн має близько 70 R&D-майданчиків по всьому світі. Кількість і якість патентів BASF також свідчать про великі зусилля у сфері інновацій і довгострокової конкурентоспроможності. У 2019 році було подано близько 1000 нових патентів по всьому світі і зайнято одне з провідних місць за Індексом патентних

Діаграма 3. Розподіл соціально відповідальних компаній за Цілями сталого розвитку, що входять до мережі Глобального договору ООН, в Україні станом на 25.11.2020 р.

активів – методом, який порівнює портфель патентів по всій галузі.

Нині в центрі інновацій концерну:

1. Матеріали для акумуляторів – завдяки інноваційним матеріалами концерну для акумуляторів, до 2025 року електромобілі будуть заряджатися всього за 15 хвилин.

2. Hertzstück™ – стартап BASF, компанія trinamiX, розробила мініатюрний інфрачервоний детектор Hertzstück™, який дозволяє бачити те, що недоступно для людського ока.

3. Суперкомп'ютер Curiosity – суперкомп'ютер BASF з обчислювальною потужністю в 1,75 петафлопс [8].

Прикладом Цілі 17 є агрохолдинг «Кернел» – провідний у світі та найбільший в Україні виробник та експортер соняшникової олії, ключовий постачальник сільськогосподарської продукції з регіону Чорноморського басейну на світові ринки. Агрохолдинг підтримує місцеві громади в регіонах присутності компанії за соціальними напрямками (освіта, медицина, спорт та інші). Реалізуються проекти щодо благоустрою інфраструктури населених пунктів у регіонах присутності підприємств компанії.

Соціальні інвестиції реалізуються Благодійним фондом «Разом із Кернел».

Компанія бере активну участь у суспільних та галузевих профільних організаціях.

У 2019 р. «Кернел» була запущена спеціальної партнерська програма для автоперевізників насіння соняшнику. У рамках проекту компанія гарантує партнерам стабільний річний обсяг перевезень, своєчасну оплату послуг та можливість розвивати свій бізнес, плануючи інвестиції в розширення власного транспортного потенціалу.

В основі партнерської програми компанії лежать три принципи: гарантований річний обсяг перевезення соняшнику, стабільна і своєчасна оплата, стабільні ціни на перевезення.

За словами самих перевізників, які вже приєдналися до проекту, таке партнерство дає їм можливість планувати свої доходи і розвивати бізнес.

У рамках програми довгострокового партнерства «Кернел» пропонує використання електронного документообігу та створення особистого кабінету перевізника в онлайн-системі Transithub для оперативного обміну заявками на перевезення, списками авто на відвантаження, рахунками на оплату й актами виконаних робіт. Також до послуг перевізників – TrackCheckBot. За допомогою смартфона можна отримати актуальні дані і зареєструвати свій рейс, зв'язатися з диспетчером у чаті, отримати інформацію про черги в пунктах завантаження і розвантаження [9].

Наступна партнерська програма «Кернел» – Open Agribusiness – надає інформацію для підтримки малих і середніх агровиробників. Партнери отримують доступ до технологічних карт, моніторингу полів, можуть запозичувати досвід компанії «Кернел».

Висновки. З проведеного аналізу можемо зробити висновки.

1. Практики КСВ в основному зосереджено на тих Цілях, реалізація яких може мати безпосередній економічний зиск для самих компаній (підготовка та перепідготовка кадрів, зменшення виробничих витрат).

2. Лідерами в українських практиках КСВ є підприємства сфери послуг, що загалом відображає факт перебування України в категорії emerging markets. Разом із тим поширення практик КСВ на всі провідні сфери економічної діяльності засвідчує орієнтацію українського бізнесу на сучасні соціально орієнтовані моделі його ведення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Що таке корпоративно-соціальна відповідальність. Розповідаємо на прикладі успішних українських компаній. URL: <https://tsn.ua/groshi/scho-take-korporativno-socialna-vidpovidalnist-rozpovidayemo-na-prikladi-uspishnih-ukrayinskih-kompaniy-1267650.html> (дата звернення: 19.11.2020).
2. Колот А.М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів. *Економічна теорія*. 2013. № 4. С. 5–26.
3. Ігнат'єва І.А. Гавриленко Т.В., Сербенівська А.Ю. Соціальна відповідальність бізнесу: практичний аспект в умовах біфуркації. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2020. Т. 5, Вип. 1. С. 62–68.
4. Урусова З.П., Вернидуб М.Ю. Сучасні тенденції розвитку концепцій соціальної корпоративної відповідальності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 9. С. 50–53.
5. Відповідальний бізнес: як компанії підтримували одну одну та суспільство. URL: <https://eba.com.ua/vidpovidalnyj-biznes-yak-kompaniyi-pidtrymuvaly-odna-odnu-ta-suspilstvo/> (дата звернення: 20.11.2020).
6. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 21.11.2020).
7. Практики КСВ в Україні 2019 / Під ред. Саприкіної М.; Центр «Розвиток КСВ». Київ, 2019. 152 с.
8. Офіційний сайт Концерну BASF. URL: <https://www.basf.com/ua/ua.html> (дата звернення: 26.11.2020).
9. Кернел запустив партнерську програму для автоперевозчиків. URL: <https://elevatorist.com/novosti/8836-kernel-zapustil-partnerskuyu-programmu-dlya-avtoperevozchikov>

REFERENCES:

1. Shho take korporatyvno-socialna vidpovidalnjstj. Rozpovidajemo na prykladi uspishnykh ukrajinsjkykh kompanij [What is corporate social responsibility. We tell you by the example of successful Ukrainian companies]. Available at: <https://tsn.ua/groshi/scho-take-korporativno-socialna-vidpovidalnist-rozpovidayemo-na-prikladi-uspishnih-ukrayinskih-kompaniy-1267650.html> (accessed 19 November 2020).
2. Kolot A.M. (2013) Korporatyvna socialna vidpovidalnjstj: evoljucija ta rozvytok teoretichnykh pohljadiv [Corporate social responsibility: the evolution and the development of the theoretical views]. *Ekonomichna teorija*, no. 4, pp. 5–26.

3. Ighnatijeva I.A., Ghavrylenko T.V., Serbenivsjka A.Ju. (2020) Socialjna vidpovidalnistj biznesu: praktychnyj aspekt v umovakh bifurkaciji [Social responsibility of business: practical aspect in the conditions of bifurcation]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky*, t. 5, vol. 1, pp. 62–68.
4. Urusova Z.P., Vernydub M.Ju. (2017) Suchasni tendenciji rozvytku koncepcij socialjnoji korporatyvnoji vidpovidalnosti [Successes of the tendency retail concept social corporate broadcasting]. *Investyciji: praktyka ta dosvid*, no. 9, pp. 50–53.
5. Vidpovidalnjy biznes: jak kompaniji pidtrymuvaly odna odnu ta suspiljstvo [Responsible business: how companies supported each other and society]. Available at: <https://eba.com.ua/vidpovidalnjy-biznes-yak-kompaniyi-pidtrymuvaly-odna-odnu-ta-suspilstvo/> (accessed 20 November 2020).
6. Pro skhvalennja Konceptiji realizaciji derzhavnoji polityky u sferi sprjannja rozvytku socialjno vidpovidaljnogho biznesu v Ukraini na period do 2030 roku [On approval of the Conception of the implementation of state policy in the field of promoting the development of socially responsible business in Ukraine for the period up to 2030]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text> (accessed 21 November 2020).
7. Saprykinoji M (ed.) *Praktyky KSV v Ukraini 2019* (2020) [CSR practices in Ukraine 2019]. Kyiv: Centr «Rozvytok KSV». (in Ukrainian)
8. Oficijnyj sajт Koncernu BASF [Kernel has launched an affiliate program for trucking companies]. Available at: <https://www.basf.com/ua/ua.html> (accessed 26 November 2020).